

ביטחון במוסדות חינוך

עיריית אור יהודה הינה - על-פי חוק לימוד חובה, התש"ט-1949 - "רשות חינוך מקומית" לתחומה. משרד החינוך, בהוראותיו, חייב את רשויות החינוך המקומיות להבטיח את שלומם וביטחונם של השוהים במוסדות החינוך בתחומן. חובתן באה לידי ביטוי בשמירה מפני פגיעה בתאונות הנגרמות ממפגעים בטיחותיים במתקניהם, באבטחת השוהים במוסדות החינוך מפני פגיעות גורמים עוינים בעת רגיעה, ובקיום מיגון מתאים לשעת חירום. משרד החינוך פירט, במסגרת חוזרי המנהל הכללי את הצעדים שעל רשות החינוך לנקוט כדי לשמור על ביטחון התלמידים. הוראות אלה נכללו בחוזרים מיוחדים בנושא ביטחון בבתי-ספר ובחוזר מיוחד לביטחון בגני-ילדים.

בהתאם להחלטת הממשלה מ-25.6.1995 הגורם העליון האחראי על מכלול נושאי אבטחת מוסדות החינוך במדינת ישראל הוא משטרת ישראל, בתוקף אחריותה על ביטחון הפנים, על-פי החלטה משנת 1974.

בשנת הלימודים התש"ס קיימה העירייה 13 בתי-ספר בהם למדו 5,098 תלמידים: שבעה בתי-ספר יסודיים - 2,442 תלמידים; חמש חטיבות ביניים וחטיבות עליונות - 2,165 תלמידים; בית-ספר אחד של החינוך המיוחד - 57 תלמידים; בית-ספר אחד של זרם החינוך העצמאי - 434 תלמידים. כמו-כן, פעלו באור יהודה, באותה שנה, 35 גני-חובה וטרום-חובה, בהם למדו 969 תלמידים.

משרד מבקר המדינה בדק בחודשים מאי-יוני 2000 את הטיפול בנושא הביטחון בשנת הלימודים התש"ס בכל בתי-הספר היסודיים, בכל חטיבות הביניים והחטיבות העליונות וב-20 גני-ילדים.

ביטחון בבתי-ספר

בתוקף הסמכות שהוקנתה לו בתקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשל"ד-1974, שתוקפן הוארך מדי שנה בשנה, מינה שר החינוך את ראש העירייה ואת קצין הביטחון של מוסדות החינוך שבתחומה להיות האחראים לקיום התנאים הנדרשים לאבטחת מוסדות החינוך. באוקטובר 1998 פורסם חוזר מנכ"ל משרד החינוך, ובו הוראות בדבר נוהל ביטחון בבתי-ספר (להלן - נוהל הביטחון). על-פי החוזר, נוהלי הביטחון במוסדות החינוך ייקבעו בהתאם להנחיות הגורמים האמונים על הנושא במשטרת ישראל, בהתאם לתפיסתה המבצעית של המשטרה.

מטרות נוהל הביטחון הן - להנחות את העוסקים בתחומים השונים של אבטחת מוסדות החינוך ולסייע לקצין הביטחון של מוסדות החינוך שבתחום הרשות המקומית (להלן - קב"ט), למנהלי המוסדות החינוכיים ולעוזרים לביטחון, בטיחות ושעת חירום (להלן - עוזר לביטחון) של המוסדות החינוכיים, בכל הכרוך בקביעת סדרי האבטחה במוסדות החינוך, בארגון ובביצועם.

נוהל הביטחון מתייחס, בין היתר, לעקרונות האבטחה, לאחזקת נשק, להתנהגות בעת אירוע חבלני, לסדרי ביטחון בפעילויות בלתי שגרתיות במוסד ומחוצה לו, להכנתם של "תיקי שטח" (ראו להלן), לסמכויות ולאחריות קב"ט מוסדות חינוך ברשות המקומית ולתפקידי העוזר לביטחון.

על-פי נוהל הביטחון, קיימים באבטחת מוסדות החינוך מרכיבים מרכזיים המשלימים זה את זה, ועיקרם: שמירה, סריקות, תצפיות, אבטחה ניידת, הסברה, תרגולות וביקורות. מנהל בית-הספר נושא באחריות לביצוע הנחיות הביטחון, המועברות אליו ממשטרת ישראל, מקב"ט מוסדות חינוך של הרשות המקומית ומקב"ט המחוז של משרד החינוך. משרד החינוך הכין "תיק ביטחון מוסדי", המיועד לשמש את בתי-הספר - לתכנון, לארגון ולניהול פעולות הביטחון בבתי-הספר, במצבי רגיעה ובשעת חירום (ראו להלן).

לצורך קיום שירותי האבטחה בתחומה, התקשרה העירייה, באמצעות החברה למשק וכלכלה של השלטון המקומי בע"מ (להלן - החברה למשק וכלכלה), עם חברה למתן שירותי שמירה ואבטחה (להלן - חברת האבטחה)¹. בהסכם ההתקשרות נקבע, כי חברת האבטחה תציב שומרים חמושים בכל בתי-הספר. התשלומים לחברת האבטחה יועברו אליה מדי חודש בחודשו, באמצעות החברה למשק וכלכלה, על-פי דוחות חודשיים של שעות שמירה שיאושרו על-ידי העירייה. בשנת הכספים 1999 ובמחצית הראשונה של שנת 2000 הסתכמו התשלומים לחברת האבטחה, לפי נתוני העירייה, ב-694,000 ש"ח וב-397,000 ש"ח, בהתאמה. מרבית ההוצאה מומנה ממקורותיה של העירייה, והיתרה - מהשתתפות משרד החינוך.

סמכויות ואחריות הקב"ט למוסדות חינוך

על-פי נוהל הביטחון, יש למנות ברשות המקומית קב"ט למוסדות חינוך. תפקיד הקב"ט מחייב שיתוף פעולה וקשר עם מוסדות החינוך בתחום העירייה. הוא מופקד, בין היתר, על אישור דרכי האבטחה שנקבעו על-ידי מנהל המוסד והעוזר לביטחון של המוסד, על תידרוך המאבטחים ופיקוח על פעולתם, על אישור מינוי עוזרים לביטחון במוסדות החינוך והכשרתם, ועל ארגון וביצוע ההדרכה וההשתלמויות בנושאי ביטחון ושעת חירום של עובדי המוסד ותלמידיו.

1 בסוף שנת הלימודים התש"ס הסתיימה ההתקשרות עם חברת האבטחה, ולשנת הלימודים התשס"א (שהתחילה בספטמבר 2000) התקשרה העירייה - באמצעות החברה למשק וכלכלה עם חברה אחרת לקבלת שירותי אבטחה.

בתקופה דצמבר 1997 עד פברואר 2000 איישו את משרת הקב"ט למוסדות חינוך שלושה עובדים, בזה אחר זה. נמצא, כי ממאוס 2000 עד יולי 2000, כלומר במשך כמחצית משנת הלימודים התש"ס, לא היה לעירייה קב"ט למוסדות חינוך. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי תפקיד הקב"ט למוסדות חינוך הינו נחוץ וחיוני, ואי-אישו עלול לפגום בהיערכות מוסדות החינוך בכל הקשור לסדרי הביטחון - הן בזמן רגיעה והן בזמן חירום - וזאת בשל העובדה, שזולתו אין כתובת בעירייה שתרכז את נושאי הביטחון במוסדות החינוך.

בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי החל ביולי 2000 מאייש את התפקיד עובד אשר מילא תפקיד זה בעבר, לאחר שבמכרז שהיא פרסמה לא ענה אף אחד מהמציעים על תנאי המשרה.

בנוהל הביטחון נקבע, כי לפני כניסת מאבטח קבוע לתפקיד במוסד חינוכי, יינתן לו תדריך יסודי בכתב ובעל-פה, על-פי הנחיות משטרת ישראל, באמצעות הקב"ט למוסדות חינוך. בבדיקה נמצא, כי מאבטחי שלושה בתי-ספר, מבין ה-13 שנבדקו, לא קיבלו תדריך כלשהו עם כניסתם לתפקיד. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בשנת הלימודים התשס"א תודרכו כל המאבטחים בהוראות הביטחון.

אחזקת נשק במוסדות חינוך

עוד נקבע בנוהל הביטחון, כי מנהל בית-ספר ימנה - באישור קב"ט הרשות - עוזר לביטחון. לתפקיד ימונה מורה בעל כושר ארגון, הנמצא רוב ימות השבוע במוסד, רצוי בעל הכשרה צבאית, נושא נשק ומתגורר ביישוב שהמוסד נמצא בו. העוזר לביטחון הינו הסמכות המקצועית בענייני ביטחון במוסד החינוך, ותפקידיו, בין היתר, הם: לסייע בהפעלתם של נוהלי הביטחון, הבטיחות ושעת חירום; להיות הסמכות למתן הוראות בשעת חירום; לבדוק תקינותם של אמצעי הביטחון והבטיחות; לטפל בהדרכת עובדי המוסד והתלמידים להתנהגות בשעת חירום; לערוך תרגולי פינוי לשעת חירום. בכל בתי-הספר בעיר פעלו בשנת הלימודים התש"ס עוזרים לביטחון. עוד נקבע בנוהל, כי משרד החינוך יחלק נשק לעוזרים לביטחון ולעובדים נוספים במוסדות החינוך, אשר ייועדו על-ידי העירייה לנשיאת נשק, וזאת במטרה להגדיל את מספר כלי הנשק וזמינותם במוסדות החינוך.

העוזרים לביטחון והמורים במוסדות החינוך לא נשאו נשק - למעט עוזר לביטחון באחד מבתי-הספר, שנשא נשק פרטי. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי עוזרי הביטחון לא היו מעוניינים לקבל נשק, אולם נוכח הערת משרד מבקר המדינה בעניין, יקיים מנכ"ל העירייה דיון, במטרה לקבוע האם לצייד את העובדים בנשק. משרד מבקר המדינה הדגיש בפני העירייה את החובה המוטלת עליה לצייד את עוזרי הביטחון בנשק, וכי עליה לקבוע מי העובדים הנוספים במוסד החינוך שייועדו לשאת נשק.

אמצעי ביטחון בבתי-ספר

1. סורגים ופיתחי יציאת חירום : בחזור שפרסם מנכ"ל משרד החינוך באפריל 1997 בנושא "נוהלי בטיחות במערכת החינוך" נקבעו הנחיות בנושא פיתחי יציאת חירום. על-פי ההנחיות, יש להתקין סורגים על החלונות ובכל פתח הפונה החוצה בכל מוסד חינוכי, על-פי מפרט טכני מתאים. עוד נקבע, כי חובה להתקין בסורגים פתח מילוט אחד לפחות בכל חדר, בכל הקומות של המוסד. פתח יציאת החירום יהיה במידות של לפחות 0.80 מטר רוחב ושל 1.0 מטר גובה. פתח זה ייפתח כלפי חוץ, ויכלול "אוזניות" לסגירה באמצעות מנעול-תלייה בעל מפתח אחיד (מאסטר), בצידו הפנימי של הפתח.

נמצא, כי 14% מכיתות הלימוד לא היו מסורגות (51 מתוך 356), ורק 175 מהכיתות המסורגות - דהיינו 57% - כללו פיתחי חירום. זאת ועוד, 47 מן הפתחים היו קטנים מהמידות שנקבעו בהנחיות, והתקנתם של 20 מהם (מבין ה-47) הייתה לקויה, כך שלא איפשרה יציאה מהכיתה. יודגש, כי סורגים שאינם מאפשרים מילוט בשעת חירום, עלולים להוות מלכודת מוות לתלמידים ולמורים השוהים באותה עת בכיתות. משרד מבקר המדינה הדגיש את הצורך בהתקנתם לאלתר של סורגים עם פיתחי מילוט תיקניים בכל הכיתות ובתיקון הסורגים שלא עומדים בדרישות ההנחיות.

על-פי ההנחיות בדבר פיתחי חירום - המפתח של מנעול פתח המילוט ימצא בתוך קופסת ניפוך צבועה באדום. הקופסה תהיה מזכוכית ותכלול פטיון. הנחיות אלו נועדו לאפשר יציאה מהירה בשעת חירום. נמצא, כי למעט שני בתי-ספר, בהם נמצאו קופסאות ניפוך - הוחזקו מפתחות פיתחי המילוט בידי בעלי תפקידים שונים.

משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי עליה להקפיד על קיום ההנחיות, שכן עלול להיווצר מצב בו לא יתאפשר פינוי מהיר של הכיתות בשל קושי באיתור המפתח לפיתחי המילוט.

עוד נקבע בהנחיות, כי על הקיר הפנימי מעל הסורג שיש בו פתח מילוט ימצא שלט זוהר ועליו כתוב "יציאת חירום". גם צבע הסורג יהיה מסוג זוהר פולט אור. נמצא, כי העירייה לא הקפידה על מילוי מלא של הנחיה זו, וכי חלק מפיתחי המילוט נצבעו בצבע כהה.

בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בעקבות הערות הביקורת, הותקנו - במהלך שיפוצים שנערכו בקיץ לקראת שנת הלימודים התשס"א - 84 פיתחי חירום תקינים, ונמשכת הפעולה להתקנתם של יתר פיתחי החירום הדרושים. לאחר שתושלם ההתקנה יותקנו קופסאות הניפוך ויוסדר עניין המפתחות.

2. גדר תקנית ותקינה : על-פי נהל הביטחון ועל-פי חוזר מיוחד של מנכ"ל משרד החינוך בנושא נוהלי בטיחות במערכת החינוך - חובה לגדר את מגרש בית-הספר

מכל עבריו בגדר תקנית. מסיורים שנערכו על-ידי עובד משרד מבקר המדינה עולה, כי בשני בתי-ספר הייתה פירצה בגדר, שאיפשרה כניסה לחצרות בתי-הספר. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, על הצורך באחזקתן ובתקינותן של הגדרות. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי הגדרות תוקנו במסגרת עבודות אחזקה, שנערכו לקראת פתיחת שנת הלימודים התשס"א.

3. **מדרגות חירום :** באחד מבתי-הספר היסודיים קיים מבנה של שלוש קומות, ללא מדרגות חירום. בביקורת בטיחות מ-18.10.1999, שבוצעה בהזמנת הממונה על הביטחון והבטיחות של משרד החינוך במחוז תל-אביב נקבע, כי יש לבנות גרם מדרגות נוסף בבניין, על-מנת לתת פיתרון מילוט מקומות ב' ו-ג'. עוד הומלץ, כי עד לבניית גרם מדרגות החירום, אין להפעיל את הקומה העליונה. ואכן, הקומה העליונה פונתה, ותלמידיה פוזרו בכיתות אחרות. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה למשרד מבקר המדינה, כי גרם המדרגות נמצא בתהליך בנייה מתקדם, ואילו מנהלת בית-הספר, בתשובתה מ-6.11.2000, הודיעה כי אומנם הוחל בתהליך הבנייה, אך זו הופסקה, ומזה חודשיים אין פעילות להשלמתה. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה על הצורך בהשלמת העבודה בהקדם.

4. **לחצני מצוקה :** על-פי נוהל הביטחון, מוטלת חובה על העירייה להתקין לחצני מצוקה בכל מוסדות החינוך. לחצן המצוקה, בהיותו מחובר ישירות למוקד עירוני או משטרה, נועד לקצר את הזמן הנדרש לאזעקת עזרה בשעת חירום.

נמצא, כי בכל בתי-הספר הותקנו לחצני מצוקה, אולם אף לא אחד מלחצנים אלה פעל. לדברי מנהלי חלק ממוסדות החינוך, הלחצנים אינם פועלים מזה כשנתיים - שלוש. מנהלת אחד ממוסדות החינוך התריעה על-כך בפני העירייה כבר בעבר, ולאחרונה במארס 2000, אולם לא קיבלה מענה לפניותיה. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי לחצני המצוקה הינם מרכיב חיוני במסגרת ביטחון מוסדות החינוך, וכי על העירייה לדאוג לתקינות פעולתם.

5. **מערכת כריזה :** על-פי נוהל הביטחון, יש להתקין בכל בית-ספר מערכת כריזה. מערכת הכריזה מאפשרת העברת הודעות באופן מיידי למורים, לעובדים ולכל תלמידי המוסד, תוך שימוש ברמקולים רבי-עוצמה, ובאמצעותה ניתן להעביר הנחיות להתנהגות בעת חירום. נמצא, כי בשניים מבתי-הספר מערכת הכריזה לא הייתה תקינה ובבית-ספר שלישי היא לא נשמעה בכל שטח בית-הספר. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי חסרונה של מערכת כריזה עלול לגרום לאיבוד זמן יקר בהעברת הודעות בזמן חירום, וכי על העירייה לדאוג להתקנתן ולתקינותן. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי ניתנה הוראה לקב"ט לבדוק את תקינות מערכות הכריזה בשני בתי-הספר, וכי בבית-הספר השלישי הוסדרה מערכת הכריזה.

6. **מערכת קשר-פנים (אינטרקום):** בנוהל הביטחון הומלץ להתקין מערכת קשר-פנים משער הכניסה אל המוסד, אשר יאפשר למאבטח, בעודו בעמדת השמירה, לדווח באופן מיידי על אירוע חריג, וכמו-כן לקבל באמצעותה אישורי כניסה למבקרים. בכל בתי-הספר בעיר לא מותקנות מערכות קשר-פנים משער הכניסה אל המוסד. יצוין, כי לצורך קבלת אישור כניסה למבקר במוסד, הונחה המאבטח, באחד מבתי-הספר, לנעול את השער ולהגיע עם המבקר אל המזכירות. אף שהליך זה מותר על-פי נוהל הביטחון, הרי אם מותקנת מערכת קשר-פנים ניתן למנוע השארת השער בלא שמירה. הצורך במערכת קשר-פנים מתחזק נוכח העובדה שמאבטחי חברת השמירה אינם מצוידים במכשירי קשר (בעניין זה ראו להלן). משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי עליה לשקול התקנת מערכות קשר-פנים בבתי-הספר.

"תיק שטח"

"תיק שטח" של מוסד חינוך הינו תיק המרכז בתוכו נתונים רבים אשר מיועדים לשימוש כוחות הביטחון וההצלה במקרה של אירוע ביטחוני או בטיחותי, ומכאן חשיבותו הרבה בעיתות חירום. אגף הביטחון במשרד החינוך, בתיאום עם כוחות הביטחון ובהנחיית משטרת ישראל, הפיץ לכל בתי-הספר מתכונת של "תיק שטח" למוסדות חינוך. האחריות להכנת "תיק השטח" היא על קב"ט מוסדות החינוך של העירייה באמצעות העוזר לביטחון במוסד החינוך.

על-פי נוהל הביטחון יכלול "תיק השטח", בין היתר, את הפרטים הבאים: תיאור כללי של המוסד החינוכי (פריסת מבנים, אופיו ומיקומו); רשימת תלמידים, מורים ועובדים; תיאור המבנים (שם, סוג, גודל, צורה, תכולה, חלונות, מרפסות, כניסות ראשיות ואחוריות, וכניסות מהגג ומהמרתף); הגורמים שבידיהם מפתחות המוסד; נתונים על מערכת החשמל; המלצה למיקום אפשרי לתצפיות, לצלפים ולמוצב פיקוד קידמי; נקודת ציון להנחתת מסוקים; דרכי גישה למבנים; המלצה למיקום מחסומים קרובים ורחוקים; גודל האוכלוסייה במוסד החינוכי בזמנים שונים של היום; שרטוט של המוסד עם ציון דרכי גישה; תמונות מייצגות של המוסד, ושרטוטים הנדסיים. בנוהל הומלץ להפיק ולכלול בתיק, תצלומי וידאו של מוסד החינוך. יש לעדכן את "תיק השטח" פעם בשנה.

נמצא, כי בשישה מבין 13 בתי-הספר שנבדקו, אין "תיקי שטח" כלל. לגבי אחת מהחטיבות העליונות נמצא, כי "תיק השטח" כלל מידע חלקי בלבד; "תיק השטח" באחד מבתי-הספר היסודיים לא עודכן מאז ספטמבר 1995; למעט בית-ספר אחד, לא היו בתיקי השטח תמונות מייצגות של המוסד, ובכולם אין תצלומי וידאו.

נקבע, כי "תיק השטח" יוכן בשני עותקים: האחד ימצא במוסד החינוך, והאחר - בכספת או בארון נעול אצל קב"ט הרשות. בבדיקה הועלה, כי במשרדי העירייה אין "תיקי שטח" של מוסדות החינוך כלל. משרד מבקר המדינה העיר, כי ל"תיק השטח" חשיבות רבה בעיתות חירום, וכי הוא עשוי לשמש עזר רב לכוחות הביטחון וההצלה.

על העירייה לדאוג לכך, כי "תיקי השטח" בכל מוסדות החינוך בעיר, ימולאו ויעודכנו כראוי, וכי יימצא ברשותה עותק מכל "תיק שטח".

בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בעקבות הערות הביקורת היא תדאג להשלמתם של "תיקי השטח" עד 31.12.2000.

"תיק הביטחון המוסדי"

במטרה לאסוף ולרכז מידע הדרוש לתכנון ולהכנת בית-הספר למצבי החירום השונים (ביטחון שוטף, מלחמה, פיגועי חבלה ומצבי חירום אחרים) - ולניהול פעולות הביטחון - הכין משרד החינוך את "תיק הביטחון המוסדי". בתיק יש לכלול מידע לגבי הביטחון השוטף ולגבי הפעלת בית-הספר בשעת חירום. החובה להכנת "תיק הביטחון המוסדי" מוטלת על המוסד החינוכי.

העירייה לא הקפידה כי הפרטים ב"תיק הביטחון המוסדי" ימולאו כיאות על-ידי בתי-הספר. תשעה מבין 13 בתי-הספר בעיר מילאו את הפרטים באופן חלקי בלבד. ב"תיקי הביטחון המוסדי" חסרו פרטים חשובים, בין היתר, בנושאים דלהלן: לימודים בשעת חירום; העברת אוכלוסיית המוסד מחדרי הכיתות למרחבים המוגנים; העברת אוכלוסיית המוסד בעת הפסקה, מחצרות ומיבני המוסד למרחבים מוגנים; פירוט ציוד חירום במוסד; התקשרות עם גורמי ביטחון והצלה; פריסה ומיקום של ציודי החירום.

משרד מבקר המדינה הדגיש לפני העירייה את חשיבות הכנתו של "תיק הביטחון המוסדי" והעיר, כי עליה לפקח על הכנתם ועדכוןם של תיקים אלו בכל מוסדות החינוך שבתחומה. בעקבות הערות הביקורת הודיעה העירייה, באוקטובר 2000, כי קב"ט העירייה יוודא את עדכוןם של "תיקי הביטחון המוסדי" במוסדות החינוך.

שערי כניסה נוספים

בביקורות של עובד משרד מבקר המדינה, שנערכו ביוני 2000, נמצא, כי בשניים מבתי-הספר היסודיים, בהם קיים שער כניסה נוסף, היו השערים ללא כל אבטחה, כך שהייתה קיימת אפשרות כניסה בלתי מבוקרת לתחום בתי-הספר. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי פתיחת שערים במהלך שעות הלימודים, בלי שיהיו מאובטחים, הופכת את האבטחה הקיימת לחסרת תועלת.

שעות העבודה שנקבעו על-ידי העירייה לעניין אבטחת מוסדות החינוך בעיר הן מ-7:00 בבוקר עד 14:00. משיחות שנוהלו עם מנהלי בתי-הספר עולה, כי בשלושה מהם נמשכים הלימודים גם מעבר לשעה 14:00 - ללא אבטחה בשערי במוסד; בית-ספר אחר בו הייתה פעילות בשעות אחר הצהריים היה מאובטח גם בשעות אלה. לדברי מנהלי בתי-הספר, בקשתם מהעירייה להארכת שעות האבטחה - לא נענתה. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה על הצורך בקיום שירותי האבטחה הדרושים במשך כל שעות פעילות בתי-הספר. בעקבות הערות הביקורת הודיעה העירייה, באוקטובר 2000, כי היא תאבטח את שערי מוסדות החינוך, בהם מתקיימת פעילות מעבר לשעה 14:00.

כיתת כוננות הורים

בנוהל הביטחון נקבע, כי על הנהלת מוסד החינוך לפנות להורים אשר ברשותם נשק, לצורך בדיקת נכונותם לשמש כיתת כוננות של בית-הספר, ובמסגרת זו להתייצב במוסד תוך פרק זמן קצר במקרים של הכרזת מצב כוננות, המחייב תגבור מערך האבטחה. רשימת ההורים המשמשים ככיתת כוננות, הכוללת את פרטיהם וסדרי ההתקשרות עימם, תימצא ב"תיק הביטחון המוסדי". נמצא, כי ההוראה האמורה לא יושמה, ובאף אחד מבתי-הספר אין כיתת כוננות הורים. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי תפנה להורים, באמצעות מנהלי מוסדות החינוך, להתנדב לכיתות כוננות.

התקשרות עם חברת האבטחה ותפקודה

לפי חוק הרשויות המקומיות (מכרזים משותפים), התשל"ב-1972 (להלן - חוק מכרזים משותפים) רשאיות רשויות מקומיות "להחליט כי לעניין פלוני או לסוג עניינים יתקשרו בחוזה להזמנת טובין, להזמנת שירותים או לביצוע עבודות לאחר פרסום מכרז פומבי משותף, ובלבד ... שניתנה הרשאה לכך משר הפנים".

באמצע 1999 פרסמה החברה למשק וכלכלה מכרז משותף למתן שירותי סיור, אבטחה ושמירה במוסדות חינוך וציבור ואבטחת טיולים.²

ב-22.6.1999 חתמה החברה למשק וכלכלה על חוזה עם חברת אבטחה, שהייתה אחת הזוכות במכרז המשותף שפורסם. בהסכם פורטו, בין היתר, הדרישות לביצוע האבטחה, אפיוני וכישורי השומרים והמאבטחים, דרכי הפיקוח, התשלומים וסעדים במקרה של הפרת ההסכם. על עיריית המעוניינות לקבל שירותים מחברת האבטחה, לחתום, על-פי החוזה, על טופס הזמנת עבודה של החברה למשק וכלכלה, בו יפורטו מספר השומרים

2 סמכותו של שר הפנים מכוח חוק מכרזים משותפים נאצלה למנכ"ל המשרד, והוא שאישר לרשויות המקומיות להתקשר בחוזה לשנה עם קבלנים שזכו במכרז.

החמושים שיועסקו ומספר השעות הדרושות לעירייה. להלן הממצאים שהועלו בכל הנוגע להתקשרות העירייה עם חברת האבטחה ולתפקודה:

1. מכשירי קשר: בהזמנה מאוגוסט 1998, בהסתמך על הסכם שהיה לעירייה עם חברת האבטחה, צוין, כי החברה תעמיד לרשות העירייה 16 שומרים המצוידים במכשירי קשר. ציודו של כל שומר במכשיר קשר כרוכה בתוספת של 1 ש"ח לשעת שמירה, דהיינו, הוצאה נוספת של כ-3,000 ש"ח לחודש. ב-6.5.1999 הודיעה גזברית העירייה לחברת האבטחה על ביטול התשלום של 1 ש"ח עבור מכשירי קשר, ועקב כך, מאז, לא צוידו המאבטחים במכשירי קשר, למרות שעמדות השומרים אינן מצוידות באמצעי קשר אחרים, כדוגמת טלפון או אינטרקום. בתשובתה מאוקטובר 2000, הודיעה העירייה, כי "מצב העירייה לא איפשר את המשך מימון מכשירי הקשר", וכי בהסכם עם חברת האבטחה החדשה³ נקבע, כי עליה לצייד את כל המאבטחים במכשירי קשר. לדעת משרד מבקר המדינה - בהתחשב בכך שהמדובר בביטחון התלמידים, לא היה בתשובתה של העירייה, המסתמכת על מצבה הכספי, כדי להצדיק את ביטול אחזקת מכשירי הקשר.

2. בטיחות אחזקת נשק: בנוהל הביטחון כלולות הוראות בדבר כללי בטיחות של אחזקת נשק במוסדות חינוך והוראות פתיחה באש, שנועדו למנוע אפשרות של פגיעה בשוהים במוסד במהלך עבודתו של המאבטח. על-פי הנוהל, על המאבטח לבצע את תפקידו כאשר הוא חמוש באקדח (שיסופק לו על-ידי חברת האבטחה שבה הוא מועסק), ועליו לשאת זוג מחסניות במינשא מתאים ונפרד.

בסיוור שערך עובד הביקורת בבתי-הספר נמצא, כי בבית-ספר אחד נשא המאבטח את אקדחו טעון במחסנית, בניגוד לנוהל הביטחון, מצב שהיה בו סיכון בטיחותי. משרד מבקר המדינה הדגיש לפני העירייה את החשיבות שבקיום ההוראות בדבר בטיחות אחזקת נשק. על העירייה ועל האחראים מטעם בית-הספר לפקח מצידם על אופן נשיאת הנשק על-ידי המאבטחים, ובמקביל לדרוש מחברת האבטחה לקיים פיקוח הדוק מטעמה.

3. אי-קיום הנחיות לאחזקת נשק במוסד חינוך: בנוהל הביטחון נקבע, כי על המאבטח לשאת עימו תעודת הרשאה לנשיאת כלי נשק, תעודת הסמכה לעריכת חיפוש, תעודת זהות ופנקס כיס למאבטח, הכולל, בין היתר, פרטים לגבי מילוי התנאי של השתתפות במטווחים. חובת המאבטח להיות חמוש באקדח, צוינה גם בחוזה עם חברת האבטחה, ואי-עמידה בנשיאת נשק מהווה הפרה יסודית של החוזה, המזכה את החברה למשק וכלכלה בפיצויים מוסכמים וקבועים מראש בסך 75,000 ש"ח. בבדיקה ובסיוורים שערך עובד משרד מבקר המדינה הועלו הממצאים הבאים:

3 לשנת הלימודים התשס"א התקשרה העירייה עם חברת אבטחה אחרת.

(א) בניגוד לתנאי החוזה לא ציידה חברת האבטחה שניים ממאבטחיה בנשק כלל. מאבטח אחר נשא עימו בעת הביקורת רק מחסנית אחת.

משרד מבקר המדינה הדגיש לפני העירייה את החשיבות שבנשיאת נשק ותחמושת, כנקבע בנוהל הביטחון. משנה תוקף מקבלת הוראה זו, שכן המאבטחים הם נושאי הנשק היחידים במוסד החינוך. בכך הפרה החברה לכאורה את החוזה הפרה יסודית.

(ב) מאבטחי שני בתי-ספר לא נשאו בעת הביקורת את התעודות שנדרשו בנוהל הביטחון, ובין היתר תעודות הרשאה להחזקת נשק, אף שבאותה עת נשאו נשק. (ג) שני מאבטחים בשני בתי-ספר נשאו תעודות הסמכה לעריכת חיפוש שתוקפן פג. שני המאבטחים גם לא נשאו פנקס כיס למאבטח, כך שלא ניתן לדעת אם הם השתתפו במטווה.

4. ביקורת כניסה לבתי-הספר ורישום מבקרים : (א) על-פי הוראות "תיק הביטחון המוסדי", לפני התרת כניסת מבקרים מן החוץ לשטח מוסד החינוך, על המאבטח לאמת את זהותם ולבדוק את תיקיהם. במקרים בהם יש למאבטח ספקות לגבי המבקר, עליו לבקש אישור לכניסתו ממזכירות בית-הספר או ממי שייקבע לכך. גם בחוזה בין חברת האבטחה לבין החברה למשק וכלכלה עוגנו דרישות אלו מהמאבטח. בשבועה בתי-ספר יסודיים לא יושמו הוראות אלו והמאבטח לא נדרש לקבל אישור מגורם מוסמך בבית-הספר במקרה של ספקות לגבי מבקר המבקש להיכנס לשטח מוסד החינוך. במקרים אלו, הסתפק המאבטח בדרישה להצגת תעודה. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי עליה לדאוג שהמאבטחים יפעלו על-פי ההוראות בנושא ביקורת כניסה למוסד חינוך. (ב) עוד נקבע בהוראות, כי המאבטח יכין רישום של המבקרים, שיכלול את שם הנכנס ומטרת כניסתו, שעת הכניסה, שעת היציאה והערות. להבטחת מילוי הוראות אלו נקבע בחוזה, כי על חברת האבטחה לקיים פיקוח מטעמה על עבודת המאבטחים.

נמצא, כי בחמישה בתי-ספר יסודיים לא נדרשו המאבטחים למלא את הפרטים הדרושים. לשלושה בתי-ספר יסודיים נכנס עובד משרד מבקר המדינה, בלי שנבדק בכלל.

(ג) בנוהל הביטחון נקבע, כי במהלך שעות הלימודים יימצא המאבטח בקרבת שער הכניסה הראשי למוסד, כאשר השער סגור מבפנים. נמצא, כי בשלושה בתי-ספר השער לא היה סגור מבפנים, כנדרש. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בשנת הלימודים הנוכחית תודרכו המאבטחים בכל הקשור לנוהלי נשיאת נשק ופיקוח על כניסת מבקרים. עוד הודיעה העירייה, כי הקב"ט שמונה ביולי 2000 מפקח על פעילות חברת האבטחה, לרבות נשיאת נשק ונשיאת תעודות ההרשאה להחזקתו.

5. **סריקות שוטפות בתי-הספר :** הסריקה היא אחד המרכיבים החיוניים לאבטחת מוסדות חינוך; אין לה תחליף; יש להקפיד על ביצועה כהלכה ועל-פי הוראות נוהל הביטחון אין לוותר עליה. בנוהל נקבע, כי המאבטח יבצע סריקות בוקר לפני כניסת התלמידים, ושתי סריקות נוספות לפחות במהלך היום.

במטרה לפקח על ביצוע הסריקות ומועדן, נקבע, כי על המאבטח למלא ולחתום על "טופס רישום ביצוע סריקות", בו יפורטו השעות המדויקות בהן בוצעו הסריקות. מטרת דרישה זו - להגביר את המודעות והאחריות של המאבטחים לביצוע הסריקות. גם בחוזה בין חברת האבטחה לבין החברה למשק וכלכלה עוגנה חובת חברת האבטחה לביצוע סריקות.

נמצא, כי בחמישה בתי-ספר לא מילאו המאבטחים את "טופס רישום ביצוע סריקות", ולפיכך לא ניתן לדעת אם אומנם נסרקו בתי-הספר כנדרש. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי הפיקוח בנושא זה - של העירייה, של חברת האבטחה ושל בתי-הספר - היה לקוי, וכי על העירייה להקפיד על קיום הוראות הנוהל בעניין הפיקוח על ביצוע הסריקות.

6. **רישום מאבטחים :** על-פי הוראות נוהל הביטחון, יש לנהל "טופס רישום מאבטחים" ובו פירוט יומי של שעות עבודת המאבטח, בצירוף חתימתו וחתימת נציג המוסד. טופס זה ייחתם בסוף כל חודש על-ידי מנהל בית-הספר ועל-ידי קב"ט הרשות. העתק של הטפסים הממולאים, יופצו למשטרת ישראל ולרשות המקומית, יתויקו ב"תיק הביטחון המוסדי" וישמשו למעקב ולפיקוח אחר עבודת המאבטחים.

נמצא, כי בכל בתי-הספר, למעט שניים, לא נוהל הרישום בדבר עבודת המאבטחים. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי עליה לדאוג לניהול הרישום, במטרה להגביר את פיקוחה על עבודת המאבטחים.

בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בתחילת שנת הלימודים התשס"א תודרכו המאבטחים לקיים את הסריקות וכי מתנהל רישום של שעות העבודה של המאבטחים, כדרוש.

מהממצאים שהועלו בעניין עבודת המאבטחים עולה, כי בכל הקשור לפיקוח, שאמורה הייתה להפעיל חברת האבטחה על המאבטחים בנושא נשיאת נשק, הפרה החברה, לכאורה, את החוזה הפרה יסודית, בלי שהעירייה תנקוט צעדים המצויים בידה. חברת האבטחה גם הפרה, לכאורה, את החוזה בכל הקשור לפיקוחה הלקוי על תפקוד השומרים, בין השאר, בעניין נשיאת נשק טעון ומניעת כניסה בלתי מבוקרת למוסדות החינוך. הליקויים הרבים שהועלו בבדיקה מצביעים על כשל חמור בפיקוח של העירייה על עבודת חברת האבטחה.

מקלוט ומרחבים מוגנים בבתי-הספר

מקלט בבית-ספר ממלכתי-דתי: הרשות המקומית מופקדת על שלומם וביטחונם של התלמידים, המורים וכל הנמצאים במוסדות החינוך שבתחומה, ומוטלת עליה החובה לוודא שבעת מלחמה יהיה לכל אחד מהשוהים במוסד מחסה - אם במקלט או במרחב מוגן - העומד בדרישות התקנים. בסיוורם שנערכו על-ידי עובד משרד מבקר המדינה ומהמסמכים שבתיקי העירייה הועלה מקרה בו העירייה לא מילאה את חובתה למתן מקלוט, כמפורט להלן:

בבית-ספר ממלכתי-דתי למדו בשנת הלימודים התש"ס 328 תלמידים. בעבר שמשו את בית-הספר שני מקלטים: מקלט אחד, המיועד ל-125 תלמידים מצוי במבנה הראשי של בית-הספר, ומקלט אחר המיועד ל-400 תלמידים, מצוי במבנה בית-הכנסת השייך לבית-הספר, אשר נמצא בסמוך למבנה הראשי. בתחילת שנת הלימודים התש"ס הועבר המקלט שבבית-הכנסת, בהוראת ראש העירייה, לרשות בית-ספר שכן, השייך לזרם החינוך העצמאי, לשימוש ככיתות לימוד לבנות. בין שני בתי-הספר בנתה העירייה גדר, ובכך נותק למעשה המקלט מבית-הספר הממלכתי-דתי, והוא נותר ללא פיתרון מיקלוט עבור כ-200 מתלמידיו.

על-אף התרעותיה של העוזרת לביטחון של בית-הספר, באוקטובר ובנובמבר 1999, ועל-אף התחייבויות מפורשות שנתן ראש העירייה לוועד ההורים של בית-הספר הממלכתי-דתי, ביולי ובאוגוסט 1999, לפיהן העברת השימוש במקלט תהיה מוגבלת לשנת הלימודים התש"ס - נותר המצב המתואר בעינו גם בשנת הלימודים התשס"א. בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בעת חירום יוחזר המקלט לשימוש בית-הספר הממלכתי-דתי, וכי הבעיה תבוא על פתרונה במסגרת הרחבה עתידית של בית-הספר של זרם החינוך העצמאי.

משרד מבקר המדינה הדגיש לפני העירייה, כי אין בהודעתה כדי לתת מענה לצורך במקלוט, נוכח גדר הפרדה שהוקמה בין בית-הספר לבין המקלט, מה גם שהמקלט מאוכלס באופן קבוע על-ידי תלמידות בית-הספר השכן, וספק אם ניתן יהיה לפנותן מיידית בעת הצורך. על העירייה למצוא פיתרון מקלוט לבית-הספר הממלכתי-דתי.

ציוד מקלטים בבתי-ספר: תקנות ההתגוננות האזרחית (ציוד מפעלים ומוסדות, ואימון עובדיהם), התשל"ג-1973 מחייבות את הגופים המנויים בהם, וביניהם מוסדות חינוך, להכין ציוד לצורכי הגנה אזרחית ולשמור על תקינותו. בחוזר מנכ"ל משרד החינוך משנת התשנ"ח - "נוהלי שעת חירום במוסדות החינוך" (להלן - נוהל שעת חירום) - פורטו, בין היתר, ההנחיות לגבי תכנון, ארגון ותרגול המוסד לכניסה למקלטים או למרחבים מוגנים, בשעת לימודים או בשעת הפסקה. כמו-כן נקבעו בנוהל תיקני הציוד הנדרש לכיבוי אש, עזרה ראשונה וציוד כללי עבור המקלטים והמרחבים המוגנים, והודגש כי הרשות המקומית היא האחראית לרכישת הציוד. להלן הממצאים העיקריים שהועלו בסיוורם שערך עובד משרד מבקר המדינה:

מפתחות לפיתחי חירום של מקלטים : בארבעה בתי-ספר נמצאו מפתחות פיתחי החירום בידי בעלי תפקידים בעוד שעל-פי הנוהל עליהם להימצא בצמוד לפיתחי החירום. עקב כך קיים חשש, כי בשעת חירום לא יאותרו המפתחות, או שיאותרו באיחור, דבר שיסכן את ביטחון התלמידים והמורים.

עמדות כיבוי אש במקלט : בנוהל שעת חירום פורט הציוד שיימצא בעמדת כיבוי אש במקלט. נמצא, כי בחמישה בתי-ספר היו שמונה מקלטים בהם אין עמדות כיבוי אש כלל.

ציוד עזרה ראשונה : בשמונה מקלטים של חמישה בתי-ספר, לא נמצא ציוד עזרה ראשונה, כנדרש.

שירותים כימיים : בנוהל שעת חירום פורטו מספר השירותים הכימיים הדרושים לכל מקלט ביחס למספר התלמידים שהוא מיועד לשמש. בבדיקה הועלה, כי ב-10 מקלטים של שישה בתי-ספר לא נמצא הציוד הדרוש.

מיכלי מים : בנוהל נקבע, כי במקלט יוצב מיכל מים בנפח של 200 ליטר. בשבעה מקלטים של ארבעה בתי-ספר לא הוצב מיכל, כנדרש.

טלפון : בכל מקלטי בתי-הספר לא הותקן טלפון, בניגוד לנדרש בנוהל.

תאורת חירום : בשבעה מקלטים של ארבעה בתי-ספר אין תאורת חירום, כנדרש.

להלן ממצאים נוספים לגבי מקלטים בבתי-ספר :

בית-ספר א' : במקלט המיועד ל-150 תלמידים, אין פיתחי חירום. כמו-כן, אין בו פיתחי איורור, כך שהשהות בו מוגבלת בזמן.

בית-ספר ב' : בשישה מתוך שמונה פיתחי חירום במקלט חסרו סולמות, המיועדים לאפשר יציאה בשעת חירום.

בית-ספר ג' : כדי להגיע לפיתחי החירום במקלט יש לעבור על-פני פיר רחב שעומקו כ-2 מטר, תוך סיכון חמור לנפילה.

בית-ספר ד' : בדוח בדיקת מקלט, שבוצע בהזמנת העירייה ב-11.4.2000, צוין כי שני המקלטים בבית-הספר אינם תקינים ואינם אטומים. בסיוור שערך עובד משרד מבקר המדינה ביוני 2000 נמצא, כי אחד משני המקלטים היה נעול בשל רטיבות, ולפיכך אינו שמיש.

בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי בעקבות הערות הביקורת היא תפעל להשלמת הציוד החסר בכל המקלטים ולהתקנת תאורה. אשר למיכלי מים הודיעה העירייה, כי הם נמצאים במחסני פס"ח ומל"ח, וכי העירייה תרגלה חלוקתם והצבתם במקלטים.

משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי פעולותיה להכנתם ולתחזוקתם של המקלטים בבתי-הספר לקו בכשלים שבעטיים לא ניתן יהיה להשתמש בחלק מהמקלטים בשעת חירום. על העירייה לפעול לאלתר לתיקון הליקויים.

ביטחון בגני-הילדים

אבטחת הגן

משרד החינוך פרסם ב-1997 נוהלי בטיחות, ביטחון ושעת חירום בגני-הילדים (להלן - הנוהל). מטרת הנוהל היא להנחות את הרשויות המקומיות, הגננות ועובדות הגן האחרות, בכל הדרוש להבטחת קיום הביטחון בגן. עוד עוסק הנוהל בארגון הגן לקראת שעת חירום.

על-פי הנוהל, מערך האבטחה של גני-ילדים עירוניים שונה ממערך האבטחה בבתי-ספר, בכך שבגני-ילדים לא מוצבים מאבטחים או שומרים. מערך האבטחה בגני-ילדים מתבסס על נידות סיור ושיטור של משטרת ישראל.

על-פי הנוהל, תפקידי צוות ניידת הסיור ושיטור הם: לבצע ביקורים וביקורות בגני-הילדים; לשמש כוח תגובה מיידי, אם וכאשר הוא יוזעק לגן לצורך טיפול באירוע ביטחוני. תדירות הביקורות של צוות הסיור והשיטור תהיה לפחות פעם עד פעמיים ביום. לאחר הביקורת של צוות הסיור בגן, תתבקש הגננת לחתום על טופס רישום ביקורת וסריקה, בו ירשום השוטרים את הערותיו, יחתום את שמו בנוכחות הגננת, וישאיר את הטופס בגן. נמצא, כי משרד החינוך לא העביר את הנוהל האמור למשטרת ישראל לתגובותיה ואישורה. משטרת ישראל, שהיא הגורם האחראי העליון על אבטחת מוסדות החינוך במדינה, פועלת על-פי פקודת העבודה שלה מ-1.12.1999, לפיה "ניידות מוסדות חינוך" יעסקו בביצוע סיורי מניעה בלבד, באזורי מוסדות חינוך.

יוצא אפוא, שמשרד החינוך הכין נוהל לפיו על המשטרה לבצע סיורים בתדירות של פעם עד פעמיים ביום והפיץ אותו לכל מוסדות החינוך, בעוד שהמשטרה קיימה את הסיורים לפי פקודת העבודה שלה, בלי שמשרד החינוך יתאם את הנוהל עם המשטרה. כך נותר הנוהל של משרד החינוך "מילה ריקה".

העירייה הודיעה, באוקטובר 2000, כי הקב"ט פנה למשטרת ישראל בבקשה להגברת תדירות הסיורים.

משטרת ישראל הודיעה למשרד מבקר המדינה, בתשובתה מ-23.11.2000, כי היא "לא פרסמה אף נוהל המחייב הגעת ניידת סיור משטרתית פעמיים ביום לכל גן-ילדים. על-פי

נוהלי משטרת ישראל ניידות הסיוור חייבות לבצע סיוור מניעה ולתת תגובה לאירועים המתרחשים **בסמוך** למוסדות החינוך".

משרד החינוך השיב ב-12.12.2000 למשרד מבקר המדינה, כי אכן "אבטחת מוסדות חינוך ובכלל זה גני-ילדים הינה באחריות משטרת ישראל, נוהלי אבטחת גני-ילדים הינם השלמה להנחיות משטרת ישראל ולפעולותיה". בשיחה מ-17.12.2000 עם הממונה הארצי לביטחון במוסדות חינוך במשרד החינוך, הוברר, כי הנוהל שהפיץ משרד החינוך בנושא אבטחת גני-ילדים לא הועבר לתיאום ואישור המשטרה.

משרד מבקר המדינה רואה בחומרה את העובדה, כי הנוהל שעל בסיסו מושתתת כל האבטחה בגני-ילדים הוצא שלא בתאום עם המשטרה. במצב הדברים המתואר, על שני הגורמים יחדיו - המשטרה ומשרד החינוך - להוציא נוהל המקובל על שניהם, אשר יענה על צורכי האבטחה.

אמצעי ביטחון בגני-ילדים

על-פי הוראות הנוהל, חובה על הרשות המקומית להתקין בכל גן-ילדים גדר תקנית ותקינה, שער המאפשר נעילה מבפנים, טלפון ופעמון שיופעל על-ידי לחצן בשער הגן. בסיוור שערך עובד משרד מבקר המדינה הועלו הממצאים הבאים:

בשני גנים קיימים מרווחים בגדר המאפשרים כניסה ויציאה של ילדים מהגן; בשלושה גנים לא היה ניתן לנעול את השער מבפנים כך שהתאפשרה כניסה בלתי מבוקרת אל תחום הגנים; בשני גנים אין פעמון או אינטרקום בשער הכניסה, ובחמישה גנים הפעמונים שבשער לא היו תקינים. משרד מבקר המדינה הדגיש לפני העירייה, כי כאשר השער נעול והפעמון אינו תקין, עלול להיווצר מצב בו כניסת כוחות החירום לשטח הגן תתעכב, והם לא יוכלו ליצור קשר עם השוהים בגן.

בתשובתה מאוקטובר 2000 הודיעה העירייה, כי במהלך התחזוקה שבוצעה בקיץ 2000 בגנים, תוקנו הליקויים בשערים ובגדרות עליהם הצביעה הביקורת. עוד הודיעה העירייה, כי הקב"ט יעביר לגננות חוזר לרענון הוראות הביטחון. משיחה שערך עובד משרד מבקר המדינה עם הקב"ט, לאחר קבלת תשובת העירייה, התברר כי בגן אחד טרם תוקנה הגדר, וכי אומנם הוזמנו הצעות מחיר לפעמונים משתי חברות אחזקה, אך הפעמונים טרם הותקנו או תוקנו.

משרד מבקר המדינה דרש מהעירייה לתקן את כל הליקויים עליהם הצביעה הביקורת, שכן המדובר בסיכון שלומם של הילדים.

נעילת שערים: על-פי הנוהל, לאחר סריקת הבוקר וכניסת הילדים לגן, יינעל שער הכניסה. בעת ביקורת שערך עובד משרד מבקר המדינה בשעות פעילות הגן נמצאו השערים בשני גנים - פתוחים.

משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי השארת השערים פתוחים הינה בניגוד להוראות הנוהל, ומאפשרת כניסה בלתי מבוקרת לגנים. על העירייה לדאוג שהגננות יקפידו על נעילת השערים.

תכנון הביטחון בגן-הילדים

על-פי הוראות הנוהל, יש לרכז בכתב, בכל גן, את המידע הנדרש לתכנון סדרי הביטחון השוטף, ואת המידע לגבי סדרי הכנת הגן לקראת שעת חירום, והפעלתו בשעת חירום. מידע זה דרוש שיכלול, בין היתר: נתוני יסוד לגבי הגן, הגננת, חברי ועד הורים, ממלאי תפקידים בעירייה ובמחוז של משרד החינוך; שירותים חיוניים, כתובות וטלפונים; תכנון האבטחה (מבצעי הסריקות ומועדי סריקות במשך היום); אמצעי אבטחת הגן ותקינותם; מצאי חירום וציוד ביטחון. תכנון הביטחון בגן, ייעשה בתיאום הדוק עם העירייה ועם גורמי הביטחון המקומיים. הנתונים יועברו מידי שנה בשנה לעירייה, עד 15 לאוקטובר.

נמצא, כי בניגוד לנוהל, לא נמצאו בעירייה ובגני-הילדים ריכוזי המידע והתכנון לגבי הביטחון בגני-הילדים. משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי לריכוז המידע חשיבות רבה בעת רגיעה, ועל אחת כמה וכמה בעת חירום. על העירייה לדאוג לכך, שהגננות יקפידו על הכנת המידע ותכנון הביטחון בגן-הילדים, כנדרש בנהל.

משרד החינוך בתשובתו למשרד מבקר המדינה מנובמבר 2000, הודיע, כי הליקויים הרבים הכלולים בדוח זה הינם תוצאה של חוסר התייחסות של העירייה לבעיות הביטחון של מוסדות החינוך, בעיקר כתוצאה מחילופי קב"טים. משרד החינוך התריע לא אחת בפני ראש הרשות בנוגע לחשיבות של מינוי קב"ט למוסדות חינוך, וכן התריע בפני האחראים על ליקויים שמצא ודרש את תיקונם.

משרד מבקר המדינה העיר לעירייה, כי הליקויים המפורטים בדוח מצביעים על מצב חמור בתחום הביטחון במוסדות החינוך, המעמיד את התלמידים ואת השוהים בהם בסכנה, כמפורט להלן:

א. אי-איוש משרת הקב"ט, במשך מרבית שנת הלימודים התש"ס, פגעה בפיקוח של העירייה על קיום הוראות נוהל הביטחון.

- ב. אמצעי הביטחון בבתי-הספר לקו בחסר: לא הותקנו פתחי חירום בסורים; לחצני מצוקה בכל בתי-הספר לא היו תקינים; בחלק מבתי-הספר מערכות הכריזה לא פעלו ולא הותקנו מערכות קשר-פנים. בבית-ספר אחד לא הותקנו מדרגות חירום.
- ג. בחלק מבתי-הספר לא היו "תיקי שטח" או שתיקים אלו כללו מידע חלקי בלבד. "תיקי הביטחון המוסדי" לא עודכנו.
- ד. בפיקוח העירייה על שירותי חברת האבטחה הועלו ליקויים רבים. החברה מצידה לא קיימה פיקוח על עובדיה, ועקב כך הועלו ליקויים בעניין נשיאת נשק ומניעת כניסה בלתי מבוקרת למוסדות החינוך.
- ה. העירייה העבירה לבית-ספר של זרם החינוך העצמאי מקלט, לשימוש ככיתות לימוד, ועקב כך נותרו כ-200 תלמידים של בית-ספר ממלכתי-דתי בלי פתרונות מקלוט.
- ו. ציודם ותחזוקתם של מקלטים בבתי-ספר לקו בחסר, דבר שפגע במוכנותם לשעת חירום.
- ז. הנוהל שפרסם משרד החינוך, שעל בסיסו מושתתת אבטחת גני-הילדים, הוצא שלא בתאום עם משטרת ישראל - שעליה הוטל קיום מערך האבטחה בגני-ילדים.
- על העירייה לפעול מיידית לתיקון הליקויים, שכן - כדברי העירייה עצמה - עליה מוטלת החובה והאחריות לעשות כן.

